

Kapitola 11

Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice

Michaela Ježová a Bronislav Bechyňský

BLÍZKÝ VÝCHOD, STŘEDOMOŘÍ A AFGHÁNISTÁN V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Rok 2014 přinesl v postoji české diplomacie na Blízkém východě některé dílčí změny. Přestože Česká republika projevuje dlouhodobý zájem o oblast Blízkého východu a to především v kontextu ekonomické spolupráce, možnosti české diplomacie v tomto regionu jsou limitovány. Tento fakt je zapříčiněn nestabilní politickou situací v mnoha zemích blízkovýchodního regionu, která se postupně zhoršovala od Arabského jara v roce 2011. Revoluční dění v mnoha zemích vyústilo v ozbrojené krvavé konflikty a nastolení relativního klidu se prozatím zdá být v nedohlednu. I přes komplikovanou situaci se však ČR podařilo v roce 2014 upevnit své diplomatické vztahy s některými zeměmi regionu a dokonce posílit ekonomickou spolupráci. K posílení vzájemných vztahů s blízkovýchodním regionem přispělo ukončení vleklé politické krize v ČR, když v lednu 2014 byla jmenována nová koaliční vláda ČSSD, ANO a KDU-ČSL.¹

Prioritou zahraniční politiky České republiky na Blízkém východě i nadále zůstává zachování bezpečnosti Státu Izrael jako jediného demokratického partnera v této oblasti. Česká diplomacie v roce 2014 reflektovala postoje zakotvené v koncepci zahraniční politiky ČR, která byla přijata v roce 2011. Na základě této koncepce se ČR rozhodla pro navazování bilaterálních vztahů v rámci Evropské sousedské politiky EU a formou partnerské politiky NATO.² Česká diplomacie v oblasti tak i nadále zůstává reaktivní, kdy se ČR pokouší především o posílení ekonomické spolupráce. Kromě tradičních partnerů se jako nový lukrativní partner v této oblasti jeví autonomní oblast Kurdistan v severním Iráku. Její představitelé projevíli značný zájem o spolupráci s ČR. Nově se ČR v loňském roce snažila posílit svou ekonomickou spolupráci

s Íránskou islámskou republikou, když do Íránu zavítala první česká podnikatelská mise s oficiální delegací.

V souvislosti s Blízkým východem se na české politické scéně otevřela politická diskuse. Nově jmenovaný ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek (ČSSD) se dostal do sporu s prezidentem Milošem Zemanem. Zatímco prezident Zeman je dlouhodobým podporovatelem Izraele, ministr Zaorálek se ve svém programovém prohlášení vyslovil pro „*vyrovnanější politiku vůči Blízkému východu*“.³ Rozepře mezi prezidentem Zemanem a ministrem Zaorálkem reflektovala dlouhotrvající napjaté vztahy. Prezident původně nesouhlasil se jmenováním L. Zaorálka na post ministra zahraničních věcí, jeho jmenování si však prosadil premiér Bohuslav Sobotka. Současně s tím Zaorálek kritizoval Zemana již v roce 2013 za jeho výrok o nutnosti přesunutí české ambasády z Tel Avivu do Jeruzaléma, což by dle Zaorálka uškodilo blízkovýchodnímu mírovému procesu.⁴ Palestinsko-izraelský konflikt tak zůstává i nadále značně politizován.

Debatu v souvislosti s Izraelem vyvolalo také zasedání europarlamentu, který v zásadě podpořil uznání palestinské státnosti, avšak uznání Palestiny ponechal na jednotlivých státech EU. Europoslanec Pavel Poc (ČSSD) označil uznání palestinské státnosti za nutnost na cestě k dosažení míru na Blízkém východě. Pavel Telička (ANO) se vyslovil pro hlubší diskusi o Blízkém východě v rámci jednání europarlamentu. Europoslanec Jan Zahradil (ODS) se pak ostře vyslovil proti této rezoluci s tím, že „*Europarlament by neměl v takovýchto otázkách diktovat postoje svým členským státům a měl by se spíše věnovat tomu, zda z rozvojových fondů EU nejsou financováni teroristé*“.⁵ Postoj české pravice tak i nadále zůstává unilateralistický. Levice zaujímá odmítavý postoj k politice dvojích standardů v přístupech k lidským právům, zatímco česká pravice otevřeně projevuje své obavy z nárůstu evropské muslimské populace.

V kontextu zachování bezpečnosti Izraele a posílení stability celého regionu se prezident Zeman několikrát vyjádřil k „*nutnosti boje proti islámskému extremismu*“. Miloš Zeman je znám svou nevybíravou rétorikou na účet islámu. Dle prezidenta může být palestinsko-izraelský konflikt vyřešen, pouze pokud nebude existovat extremismus, za kterým stojí islámská ideologie. Proti výrokům prezidenta se ohradila Saúdská Arábie, když český velvyslanec v Rijádu Jiří Slavík musel vyslovit omluvu saúdsko-arabské straně za výše zmiňované výroky. Prezident byl zároveň kritizován vedením Organizace islámské spolupráce a českou muslimskou iniciativou Šaría pro Česko – Cesta k víře pro Česko. V reakci na prezidentovi výroky se v červnu uskutečnila v Praze schůze ministra zahraničních věcí Zaorálka s diplomatickým zastoupením arabských zemí. Zaorálek arabské diplomaty ujistil, že ČR má i nadále zájem udržovat dobré vztahy s arabskými zeměmi.⁶

Již tradičně vyvolalo politickou diskusi schválení českých vojenských zahraničních misí na léta 2015–2016. Působení českých vojáků v zahraničí dlouhodobě kritizuje především KSČM. Proti novému schválení vojenských misí se vyjádřil jak předseda KSČM Vojtěch Filip, tak i poslanec Alexandr Černý.⁷ Naproti tomu ODS kritizovala vládu za to, že se stydí posílat své vojáky do zahraničí. Zároveň ODS poukázala na to, že nekonkrétní určení misí může být protiústavní.⁸ Jiří Paroubek, tehdejší předseda levicové LEV 21, uvedl, že „*vláda by měla neprodleně ukončit dobro-*

družství, které stojí české daňové poplatníky k miliardě korun ročně a již léta nedává žádný smysl“.⁹ Zahraniční mise v rámci NATO či OSN tak i nadále představují konfliktní linii mezi českou levicí a pravicí.

Od počátku revoluční vlny Arabského jara česká média začala věnovat více pozornosti blízkovýchodnímu regionu, čímž do jisté míry stoupla i informovanost české veřejnosti o této oblasti. Celkově ale mainstreamové zpravodajství o Blízkém východě nedoznalo výraznějších změn a i nadále jsou mnohé informace zkreslené či neúplné. S neinformovaností o Blízkém východu došlo k nárůstu islamofobie a antisemitismu. Islamofobie je spojována především s nárůstem evropské muslimské populace, zatímco antisemitismus je reakcí na existenci Státu Izrael a jeho politiku. V ČR tak např. v roce 2014 proběhly tři demonstrace proti izraelské vojenské operaci *Protective Edge*. Protesty byly pořádány Sdružením přátel Palestiny a Mezinárodním hnutím solidarity.¹⁰

Česká extrémní pravice a levice i nadále vyjadřují svůj odpor k islámu a Židům především na webových stránkách, jako je např. nacionalistický web *Svobodný odpor*. V roce 2014 však Česká židovská obec informovala o 200% nárůstu fyzických útoků zaměřených proti Židům. V roce 2014 došlo také k utvoření formace Ne Bruselu-Národní demokracie, do jejíhož čela byl zvolen Adam Bartoš. Během volební kampaně přistoupila Česká televize ke stažení volebního spotu této strany, který označila za protisionistický. Strana se v průběhu roku poté spojila s Dělnickou stranou v rámci volební platformy Národní kongres a společně zaznamenaly úspěch v komunálních volbách.¹¹

BLÍZKÝ VÝCHOD, STŘEDOMOŘÍ A AFGHÁNISTÁN V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: UDÁLOSTI A AGENDA

Nejsilnějším partnerem ČR na Blízkém východě zůstává i nadále Stát Izrael. Česká diplomacie na Blízkém východě tak v první řadě vždy zohledňuje postoje Severoatlantické aliance a Izraele. Oproti roku 2013, kdy české aktivity v regionu poněkud utichly v návaznosti na špatnou bezpečnostní situaci, v roce 2014 se české diplomacii podařilo navázat nová obchodní partnerství. Došlo k posílení ekonomických vztahů především s oblastí Arabského poloostrova. Česká republika taktéž vyslovila svůj zájem o spolupráci s Íránem a autonomní oblastí Kurdistan v severním Iráku.

Exkluzivní vztahy s Izraelem byly utvrzeny několika vzájemnými oficiálními návštěvami. V oblasti Arabského poloostrova ČR i nadále upevňovala obchodní partnerství především se Spojenými arabskými emiráty (SAE). SAE v loňském roce představovaly pro ČR čtvrtý největší mimoevropský trh. O posílení vzájemné spolupráce obou zemí pak svědčí otevření ambasády SAE v ČR. V rámci navázání nové hospodářské spolupráce, ČR v roce 2014 schválila vyslání tzv. zemědělských diplomatů. Za tímto účelem bude v roce 2015 vyslán zemědělský diplomat i do Saúdské Arábie, jehož úkolem bude zprostředkování hospodářské spolupráce mezi českými a arabskými investory. Dlouhodobě mezi významné české partnery v oblasti patřil Irák. V loňském roce však došlo ke značnému zhoršení bezpečnostní situace, když se některé oblasti

Iráku dostaly pod plnou kontrolu tzv. Islámského státu v Iráku a Sýrii (dále Islámský stát). Česká republika vyslovila Iráku svou podporu v boji proti terorismu a přislíbila dodávky zbraní. K podpoře dovozu zbraní do Iráku se vyslovil i prezident Miloš Zeman, který zároveň pozval do ČR prezidenta autonomní oblasti Kurdistán Masúda Barzáního. Zájem o investice v kurdské oblasti Iráku vyslovilo i několik českých firem. Novou ekonomickou spolupráci se ČR pokusila navázat s Íránem, kam vyslala svou první podnikatelskou misi s oficiální delegací.

Kromě sledování svých dlouhodobých ekonomických zájmů v oblasti se ČR v loňském roce již tradičně zapojila do poskytování humanitární pomoci a vojenské spolupráce v rámci misí NATO a OSN. Největší část české humanitární pomoci na Blízkém východě byla využita na pomoc syrským uprchlíkům v uprchlických táborech na územích Jordánska, Libanonu a Iráku. Do Jordánska ČR také vyslala dva lékařské týmy v rámci programu MEDEVAC. Dále došlo ke schválení humanitární pomoci 3 mil. Kč pro palestinské pásmo Gazy a dalších 3 mil. Kč korun pro Irák.

V roce 2014 bylo vysláno hned několik vojenských týmů na Blízký východ. Tři vojenské týmy se vystřídalily v rámci působení českých sil na pozorovatelské misi OSN na Sinajském poloostrově, kde zajišťovaly monitorování hraniční oblasti mezi Egyptem a Izraelem. Nadále pak působilo téměř 300 českých vojáků v Afghánistánu v rámci mise NATO – ISAF, kde se čeští vojáci starali o zajištění bezpečnosti základny Bagram. Další část mise představoval také chirurgický tým a letecký poradní tým. Česká mise v Afghánistánu však byla zasažena tragédií, když během sebevražedného teroristického útoku zemřelo pět českých vojáků. Ke konci roku 2014 došlo k oficiálnímu ukončení mise ISAF, která bude v roce 2015 nahrazena misí *Resolute Support*. Česká republika na podzim 2014 schválila opětovné zapojení českých vojáků do mise *Resolute Support*. V roce 2014 se nově objevil i návrh o možném vyslání českých vojáků do pozorovatelské mise OSN na Golanských výšinách. Misi podpořil prezident Miloš Zeman i ministr obrany Martin Stropnický.¹²

Česká diplomacie a Izrael a Palestina

Izrael

Stát Izrael v minulosti byl a stále je nejdůležitějším partnerem České republiky na Blízkém východě a stejně tak představuje pro ČR i nejvýznamnějšího obchodního partnera v celém regionu. V minulém roce můžeme zaznamenat některé dílčí změny v české zahraniční politice vůči Izraeli, která se v minulosti vyznačovala až jistou nekritičností při jeho podpoře. V roce 2014 došlo k jistému odklonu od této politiky, což můžeme velmi dobře vysledovat na průběhu červencového hlasování v Radě OSN pro lidská práva, kde ČR při hlasování o zahájení vyšetřování židovského státu kvůli porušování lidských práv, v souvislosti s probíhající operací v pásmu Gazy, Izrael nepodpořila.¹³

Za tento odklon od tradičního pojetí české zahraniční politiky si vláda ČR vysloužila kritiku z řad pravicové opozice, zejména pak od předsedy ODS Petra Fialy. Připomeňme jen, že ČR v minulosti při takto důležitých hlasováních stála za Izraelem. V roce 2013 byla např. jediným evropským státem, jenž na půdě OSN hlasoval proti

povýšení Palestiny na nečlenský pozorovatelský stát. Můžeme zde tedy vysledovat polarizované názory ohledně směřování české zahraniční politiky mezi vládou ČR a Občanskou demokratickou stranou, která hájila tradiční politiku podpory Izraele.¹⁴

I přes tyto dílčí změny však můžeme konstatovat, že vztahy mezi oběma zeměmi zůstávají i nadále výjimečné. Tento trend ostatně potvrdil i nový izraelský prezident Reuven Rivlin, který i sám vztahy mezi oběma zeměmi za výjimečné výslovně označil. Podobně se o česko-izraelském vztahu vyjádřil i šéf izraelské levicové opozice, Jicchak Herzog. Ten uvedl, že vztahy obou zemí jsou velmi pevné a že se nedomnívá, že by podpora tehdejší české vlády Státu Izrael byla slabší než v minulosti. Podle Herzoga obě země sdílejí stejné hodnoty, mezi přáteli je pak ale legitimní vyjadřovat i odlišný názor a kladení otázek. Narážel tak na kritiku z české strany ohledně izraelského zásahu v pásmu Gazy.¹⁵

Postoj České republiky vůči Izraeli potvrdil ministr zahraničních věcí Zaorálek během své návštěvy Izraele, když prohlásil, že Česká republika nemá v plánu měnit svoji dosavadní blízkovýchodní politiku, může však více diverzifikovat své postoje k dění v regionu. Zaorálek rovněž uvedl, že ČR respektuje právo Izraele na obranu a že za jediné řešení konfliktu mezi Izraelci a Palestinci považuje vytvoření dvou nezávislých států. Při příležitosti své návštěvy Izraele český ministr zahraničních věcí vyjádřil výhrady k tradičnímu problému v zemi, a totiž výstavbě židovských osad na palestinských územích.¹⁶

Na změnu české zahraniční politiky reagoval i velvyslanec Izraele v Praze Gary Koren, který prohlásil, že Izraeli nevadí, že se Česká republika snaží posilovat vztahy s arabskými zeměmi na Blízkém východě. Naopak uvedl, že posilování vztahů ČR s arabskými zeměmi, které mohou hrát pozitivní roli v celém regionu, jako např. Egypt, Jordánsko, Maroko a Tunisko, Izrael podporuje. Za nešťastné však Koren považuje snahy o posilování vztahů České republiky s Íránem, který je Izraelem vnímán jako hrozba kvůli svému jadernému programu. Odklon vlády ČR od politiky bezvýhradné podpory Izraeli, kterou zastávaly dřívější kabinet, podle něj Izraelci chápou. Koren pak připustil jisté znepokojení Izraele z této změny, avšak vzápětí prohlásil, že vzájemné vztahy jsou nadále vynikající a velmi silné.¹⁷

Jako důkaz výjimečných vztahů můžeme nakonec kromě verbálních deklamací předních představitelů izraelské politické scény považovat i společné jednání české a izraelské vlády, k němuž došlo v Jeruzalému koncem roku. Českou delegaci tvořili kromě premiéra Bohuslava Sobotky a Pavla Bělobrádka ministři obrany, průmyslu, zdravotnictví, zemědělství, kultury a práce. Během návštěvy se napřed setkali resortní ministři a následně se uskutečnilo i plenární zasedání obou vlád. Třídenní návštěva byla zakončena setkáním české delegace s novým izraelským prezidentem Rivlinem.¹⁸

Dominantním tématem ve vztahu k Izraeli byla v roce 2014 jednoznačně vojenská operace v pásmu Gazy. Izrael započal operaci *Ochranné ostří* v červenci roku 2014 jako odvetu za ostřelování izraelského území raketami militantního palestinského hnutí Hamás. K eskalaci konfliktu došlo v návaznosti na únos a vraždu tří izraelských mladíků a následnou vraždu palestinského chlapce. Po počátečním ostřelování pásma Gazy Izrael následně přistoupil i k pozemní operaci. Do zbraně byly v Izraeli povolány desítky tisíc záložníků, ke konci července 2014 bylo do bojových

operací v Gaze zapojeno na 86 tis. izraelských vojáků. Izraelský premiér Benjamin Netanjahu podmínil konec operace v pásnu Gazy zničením všech tunelů, z nichž radikálové z hnutí Hamás podnikali útoky na izraelské území. Izrael byl v souvislosti s touto operací tvrdě kritizován za velký počet civilních obětí. Rada OSN pro lidská práva dokonce odhlasovala zahájení vyšetřování údajných zločinů, jichž se Izrael dopustil během této vojenské operace v pásnu Gazy.¹⁹

Česká diplomacie raketové útoky palestinského hnutí Hamás, zacílené na izraelské území, již v březnu 2014 odsoudila a vyzvala k ukončení těchto útoků. Zároveň české MZV podpořilo šéfa americké diplomacie Johnna Kerryho v jeho snahách o dosažení míru na Blízkém východě.²⁰ Současně však šéf české diplomacie vyjádřil i své znepokojení nad úmrtími civilistů v pásnu Gazy, kteří zahynuli v důsledku izraelské operace. Izrael má podle Zaorálka právo na obranu, ta by však podle něj měla být přiměřená.²¹ V červenci pak vyzvalo české ministerstvo zahraničních věcí k příměří aktéry konfliktu, přičemž ze strany české diplomacie šlo již o opakovanou výzvu. Česká diplomacie rovněž vyjádřila své znepokojení nad vysokým počtem civilních obětí a prohlubující se humanitární krizí v pásnu Gazy.²²

Dalším důležitým tématem česko-izraelských vztahů v roce 2014 byla otázka vyslání českých vojáků na Golanské výšiny. Prezident Zeman několikrát během roku vyslovil přání o vyslání českých vojáků do mise OSN na Golanských výšinách. To by podle Zemana jednak pomohlo tradičnímu spojenci Izraeli a navíc by to přispělo v boji proti „největšímu nepříteli“ současné doby, islamismu. Zeman tuto možnost probíral s generálním tajemníkem OSN Pan Ki-munem, který tuto možnost přivítal.²³ Již v říjnu 2014 byl Parlamentem ČR přijat plán misí Armády České republiky na roky 2015 a 2016. Tento dokument však byl schválen dříve, než sama OSN definovala parametry této mise. Dokument z tohoto důvodu tedy sice výslovně nepočítá s vysláním vojáků na Golanské výšiny v rámci mise OSN, avšak počítá s potenciální možností zapojení ČR do některé z misí OSN, popř. EU (tedy i té na Golanských výšinách), s čímž souvisí i vyhrazení patřičných prostředků pro tyto účely.²⁴

V roce 2014 se uskutečnilo několik vzájemných diplomatických návštěv. Kromě již zmiňované návštěvy premiéra Sobotky s delegací²⁵, která se zúčastnila společného zasedání izraelské vlády, Izrael v roce 2014 navštívil také český ministr zahraničních věcí L. Zaorálek.²⁶ Při příležitosti návštěvy premiéra Sobotky došlo k podpisu několika zajímavých dohod – dohody o spolupráci ve výzkumu, o obranné a vojenské spolupráci, o spolupráci v sociálních záležitostech, o zdravotnické a lékařské spolupráci, kulturní spolupráci a např. také spolupráci v oblasti kybernetické bezpečnosti.²⁷ Stejně tak došlo během návštěvy k podepsání několika smluv mezi českými a izraelskými firmami. Pardubická společnost Retia se dohodla na výrobě a provozu protivzdušných radarů s izraelským výrobcem radarových technologií ELTA Systems Ltd. Konkrétně by obě firmy měly spolupracovat na vývoji 3D radarů, jež chtějí nabídnout i české armádě. Další spolupráci navázala společnost Dekonta, která se bude s izraelskou firmou SAR 17 podílet na vyčištění území kontaminovaných chemickým průmyslem a činností vojenských základen. Dekonta by měla dodávat technologie, zatímco její izraelský partner by se měl zaměřit na získávání zakázek. Důležité memorandum podepsala česká státní Exportní garanční a pojišťovací společnost

(EGAP) s izraelskou úvěrovou pojišťovací společností ASHRA. Cílem memoranda je, aby tyto pojišťovací společnosti sdílely rizika vyplývající z vývozních kontraktů jejich vývozců do třetích zemí.²⁸

Již v květnu došlo k podepsání smlouvy mezi Českou republikou a Izraelem, o boji proti kriminalitě. Smlouva by měla zabezpečit kvalitnější spolupráci mezi úřady obou zemí při boji s kriminalitou. Spolupráce se má vztahovat na všechny formy trestné činnosti, zejména na organizovaný zločin, obchodování s lidmi, dětskou pornografii a řadu dalších trestných činů. Smlouva by měla zefektivnit spolupráci při prevenci a odhalování trestných činů především díky výměně informací.²⁹

Rok 2014 také přinesl změnu na postu velvyslance České republiky v Izraeli. Stávajícího českého velvyslance Tomáše Pojara nahradil bývalý šéf Úřadu pro zahraniční styky a informace Ivo Schwarz.³⁰ Bývalý velvyslanec ČR v Izraeli Pojar byl minulý rok v Bruselu kritizován hlavním palestinským mírovým vyjednávačem Saíbem Irikátem za návštěvu univerzity v židovské osadě Ariel na Západním břehu Jordánu. To podle Irikáta podkopává unijní úsilí o mírové vyřešení dlouholetého konfliktu mezi Izraelci a Palestinci. T. Pojar ospravedlňoval svou návštěvu snahou hájit postoje EU a ČR. Za Pojara se následně postavil i tehdejší ministr zahraničních věcí Jan Kohout, když odmítl palestinská tvrzení o tom, že by Pojar svojí návštěvou mírový proces narušoval. Jeho cesta byla podle Kohouta naopak plně v souladu s náplní práce velvyslance. Objevily se i názory, že za stížností je snaha odpoutat pozornost od pražského incidentu ze začátku roku, při němž přišel o život palestinský velvyslanec v České republice.³¹

Palestinská národní autonomie

Česká zahraniční politika vůči Palestinské národní samosprávě je pochopitelně významně determinována silnou orientací ČR na Izrael. V roce 2014 pak byla rovněž silně ovlivněna probíhající izraelskou operací v pásmu Gazy. V minulém roce byly česko-palestinské vztahy navíc silně zasaženy incidentem, při kterém na začátku roku zahynul palestinský velvyslanec v Praze, Džamál Muhamad Džamál. Incident se odehrál v Praze-Suchdole, kde Palestina zakoupila dva nové objekty – nové velvyslanectví a rezidenci. Džamál zemřel při explozi, k níž došlo po otevření sejfu v novém sídle velvyslanectví. Česká policie přinesla v březnu výsledky expertizy, podle které výbuch nezpůsobil nástražný výbušný systém trezoru. Nešlo tedy o speciální zabezpečení trezoru, jak se dříve spekulovalo. Česká policie případ vyšetřovala jako usmrcení z nedbalosti. Již dříve Policie ČR vyloučila cizí zavinění a teroristický čin.³²

Tato tragická událost však ještě měla pokračování, když police ČR při následné prohlídce nové budovy velvyslanectví našla několik kusů palných zbraní. Konkrétně šlo o samopaly a pistole v celkovém počtu dvanácti kusů.³³ Palestinské MZV v diplomatické nótě zaslané české straně důvod držení těchto zbraní nevysvětlilo. Uvedlo však, že zbraně pochází z osmdesátých let a nikdy nebyly použity. Nóta však již nevysvětlovala, proč byly zbraně nadále uschovány na velvyslanectví, navíc nelegálně.³⁴ Palestinská strana se následně za nelegální držení zbraní omluvila, stejně jako za explozi na velvyslanectví. Palestinci rovněž uvedli, že zbraně byly darem od tehdejšího ČSSR.³⁵

Ohledně původu těchto zbraní se pochopitelně objevila celá řada spekulací. Nutno podotknout, že palestinská verze o jejich původu v osmdesátých letech je velmi pravděpodobná. Připomeňme jen, že v bývalém Československu již od roku 1976 působilo zastoupení Organizace pro osvobození Palestiny, jemuž byl v roce 1983 udělen statut diplomatické mise a od roku 1988 v čele této mise stál palestinský velvyslanec. Je známo, že v tomto období se Československo podílelo na výcviku některých členů palestinských ozbrojených frakcí pro ozbrojený boj. Verze o původu zbraní právě v této éře je tedy dost dobře možná. Navíc v osmdesátých letech Izraelci využívali taktiku systematické likvidace části palestinských představitelů. Zbraně tedy stejně tak mohly být určeny pro ochranu velvyslanectví. A v neposlední řadě musíme přihlídnout i k jisté militarizaci společnosti v oblasti Blízkého východu, kde zbraně v životě představují poměrně běžný atribut, popř. dokonce i vhodný dar (jako např. zlatý kalashnikov od saúdského krále pro Saddáma Husajna). Celý incident pak můžeme přičíst spíše jisté nekompetentnosti a neobratnosti palestinského diplomata, než že by šlo o příznaky organizovaného zločinu, či dokonce terorismu, což byly často zmiňované názory. I přes to však celý incident značným způsobem podryvá úsilí Palestinců o všeobecné uznání Palestiny.³⁶

Jak již bylo řečeno, vztahy s Izraelem a Palestinou byly minulý rok zásadně ovlivněny probíhající vojenskou operací Izraele v pásnu Gazy. V souvislosti s tím Česká republika kritizovala Izrael kvůli vysokému počtu civilních obětí na palestinské straně. V návaznosti na to v červenci 2014 schválil L. Zaorálek humanitární pomoc ve výši 3 mil. Kč pro obyvatelstvo pásma Gazy, jež během izraelské vojenské operace značně utrpělo. Peníze poskytlo ministerstvo zahraničních věcí ČR ze svého rozpočtu. Peníze byly předány prostřednictvím Úřadu OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA).³⁷

L. Zaorálek při příležitosti své návštěvy Izraele v listopadu 2014 navštívil i palestinská území. Navštívil např. uprchlický tábor Aida v Betlémě, který se nachází těsně u zdi, jež odděluje izraelské a palestinské území. Již přes šedesát let zde žije kolem 5500 utečenců. Zaorálek po své návštěvě tábor přirovnal k „*sudu s dynamitem, který je neustále připraven k zapálení*“. Připomeňme, že jen na Západním břehu Jordánu je takových táborů devatenáct. Ministr Zaorálek v ten stejný den navštívil v Betlémě i nemocnici maltézkých rytířů, které Česká republika darovala ultrazvuk za zhruba milion korun. Šéf zastoupení maltézkých rytířů tuto pomoc velmi ocenil, jelikož je podle něj důležitá pro to, aby zařízení mohlo vůbec fungovat. Podle L. Zaorálka je toto přesně ten typ rozvojové pomoci, který by ČR v Palestině chtělo poskytovat i v budoucnu.³⁸

Na závěr své návštěvy L. Zaorálek navštívil Ramalláh, kde jednal s předními palestinskými představiteli. Jmenovitě pak s palestinským prezidentem Mahmúdem Abbásem, premiérem Ramím Hamdalláhem a s ministrem financí Rijádem Málíkím.

Česká diplomacie vůči Sýrii a Libanonu

Syrská arabská republika, která byla dlouholetým obchodním partnerem České republiky, se i nadále nachází ve stavu občanské války. Dlouhodobý konflikt, který započal v roce 2011, si vyžádal již na 200 tis. obětí a zároveň se odhaduje, že přes 4 mil.

Syřanů bylo nuceno opustit své domovy. Kromě syrské opozice, která je zcela nejednotná, bojují proti armádě prezidenta Bašára Asada mnohé extremistické islamičtí skupiny. Režim prezidenta Asada využívá v rámci eliminace opozice tzv. protiteroristického zákona, který byl schválen v roce 2012 a který umožňuje zadržení a následné odsouzení bez řádného soudního procesu. V roce 2013, kdy došlo k eskalaci konfliktu, bylo potvrzeno užití chemických zbraní a tzv. kazetové munice³⁹ ze strany Asadova režimu.⁴⁰ Ve snaze urovnání vleklého konfliktu se v roce 2014 konaly dvě konference, jejichž účelem bylo zprostředkování vyjednávání mezi opozicí, v zastoupení Syrské národní koalice, a Asadovým režimem. Vyjednávání však nepřinesla žádné dílčí výsledky.⁴¹

Řešení syrské krize z velké části komplikuje postoj Ruska a Číny. Rusko je dlouhodobým spojencem Asadova režimu a jeho postoj na půdě OSN znemožňuje efektivní řešení syrské krize. Koncem roku 2013 Ruská federace poprvé zaujala postoj vůči Asadovu režimu, když došlo k uzavření tzv. americko-ruské rámcové dohody o likvidaci chemických zbraní v Sýrii, na níž navázala rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2018, která zajistila utvoření speciálního vyšetřovacího týmu při OSN, jenž byl vyslán do Sýrie. Úkolem speciálního vyšetřovacího týmu bylo zjištění případné existence těchto zbraní a snaha o jejich následnou likvidaci. Česká republika tuto misi zcela podpořila a nabídla i možné zapojení českých specialistů.⁴² V roce 2014 byl následně prezident Asad vyzván k odevzdání všech chemických zbraní. Syrský chemický arzenál byl následně zlikvidován americkou námořní lodí ve Středozemním moři.⁴³

V polovině roku 2014 oznámil své odstoupení z pozice zmocněnce OSN a Ligy arabských států (LAS) pro Sýrii Lachdar Brahimí. Brahimí odůvodnil své odstoupení z funkce nesouhlasem s prezidentskými volbami, které byly plánovány na červen roku 2014 a v kterých ohlásil svou opětovnou kandidaturu prezident Asad.⁴⁴ Syrské prezidentské volby byly nakonec bojkotovány syrskou opozicí a většinou západních zemí, které neumožnily syrským občanům volit jako gesto nesouhlasu s volbami. Zároveň se v samotné Sýrii k urnám mohli dostavit pouze Syřané, kteří pobývali na územích ovládaných syrskou armádou. Volby podle očekávání vyhrál stávající prezident Asad.⁴⁵

Syrská občanská válka je bezprostřední bezpečnostní hrozbou pro sousední státy – Libanon, Izrael, Jordánsko a Turecko. Jedním ze stěžejních problémů představuje nápor syrských uprchlíků. Většina sousedních zemí již odmítá Syřany vpouštět na svá území. V Libanonu, který má pouze 4,5 mil. obyvatel, se v roce 2014 podle odhadů nacházelo již kolem 1 mil. syrských uprchlíků. Syrský konflikt se zároveň odrazil na vnitropolitické stabilitě Libanonu. Zatímco šíitský Hizballáh podporuje stávající režim prezidenta Asada, sunnitští muslimové stojí na straně opozice.

S nápirem uprchlíků se potýká také Jordánsko, kde se v současné době nachází největší syrský uprchlický tábor – Zátarí. Turecko se vypořádává s nápirem kurdských uprchlíků, kteří se nachází především v oblasti severní Sýrie. Turecko zažádalo o pomoc na svou ochranu NATO, jež rozmístilo v oblasti jihovýchodního Turecka střely Patriot v rámci tzv. operace *Active Fence*. Do ochrany Turecka se zapojila i ČR. V roce 2014 vyslala do Turecka sedmičlenný tým, který má na turecké vojen-

ské základně Incirlik zajišťovat spojení mezi aliančním velitelstvím a nizozemskou jednotkou se střelami Patriot.⁴⁶

Česká republika se aktivně od počátku revoluce zapojila do poskytování humanitární pomoci, která by napomohla částečnému řešení rozsáhlé humanitární krize. Vzhledem ke špatné bezpečnostní situaci v Sýrii, ČR poskytuje humanitární pomoc syrským uprchlíkům především na území sousedních států – Libanonu, Jordánska, Iráku a Turecka. V letech 2012–2013 ČR na pomoc syrským uprchlíkům uvolnila téměř 160 mil. Kč. Část financí zajistil Člověk v tísni a zbytek poskytlo MZV.⁴⁷ Česká republika i nadále také poskytuje zdravotnickou pomoc v rámci programu MEDEVAC. V roce 2014 vyslala dva zdravotnické týmy do Jordánska, jež se zapojily do ošetření syrských uprchlíků a některých Jordánců. Český zdravotnický tým podpořil přímo v Ammánu ministr zahraničních věcí L. Zaorálek.⁴⁸

Právě v souvislosti s otázkou syrských uprchlíků se na české politické scéně rozhořela politická debata. Česká vláda odmítla ošetření 15 Syřanů na českém území. Ministr vnitra Milan Chovanec to odůvodnil bezpečnostním rizikem, které syrští uprchlíci mohou představovat. Proti tomuto postoji se postavila Česká biskupská konference a nevládní organizace. Za přijetí syrských uprchlíků se pořádala také demonstrace před sídlem vlády. I přes protesty však nakonec k ošetření Syřanů na českém území nedošlo. Premiér Sobotka zároveň odmítl navrhované kvóty EU na přijetí syrských uprchlíků členskými zeměmi.⁴⁹

Sousedící Libanon je ze všech okolních zemí nejvíce poznamenán syrskou občanskou válkou. Syrská nestabilita přímo ovlivňuje libanonskou vnitropolitickou scénu. Zatímco šiitský Hizballáh podporuje režim prezidenta Asada, libanonští sunnitě se staví na stranu syrské opozice. V roce 2014 tak došlo na území Libanonu k několika teroristickým útokům. Útoky byly zaměřeny na oblasti obývané členy Hizballáhu. K některým z útoků se přihlásila islamistická skupina přímo napojená na al-Qáidu. Na libanonské území se také podařilo infiltrovat několika bojovníkům z radikálního hnutí al-Nusra, kteří u hranic bojují proti syrské armádě.⁵⁰

Česká republika tak kromě pomoci se syrskými uprchlíky nabídla Libanonu možnou vojenskou spolupráci. Ministr Zaorálek na své oficiální návštěvě Libanonu nabídl prodej vojenské techniky a darování českých přebytků lehkých zbraní. Za tímto účelem se do Bejrútu vydala také česká podnikatelská delegace, která vyjednávala možnost prodeje vojenské techniky. Obě země by taktéž rády spolupracovaly v rámci výzvědné činnosti. Česká republika se zároveň dlouhodobě podílí na poskytování humanitární pomoci zaměřené na libanonské školství.⁵¹ Syrský konflikt tak do značné míry napomohl k posílení libanonsko-českých vztahů, tak i diplomatických vztahů s Jordánskem.

Zásadní hrozbu pro stabilitu regionu v roce 2014 představovala organizace Islámský stát v Iráku a Sýrii. Islámskému státu se podařilo využít nepřehledné politické situace a získat pod svou kontrolu rozsáhlá území v Iráku a Sýrii. Islámský stát se pod vedením Abú Bakra Baghdádího postupně během roku 2014 zapojil i do konfliktů v Egyptě, Libyi, Libanonu a Jemenu. V reakci na stoupající hrozbu ze strany Islámského státu, USA uzavřely s několika arabskými zeměmi regionu jednotnou frontu

proti Islámskému státu.⁵² Obavy z Islámského státu vyslovilo i MZV a ministr zahraničních věcí Zaorálek jej přímo označil za „největší hrozbu pro Evropu“.⁵³

Česká republika a Egypt

Egypt představuje tradičně významného obchodního partnera České republiky v arabském světě. Zatímco v roce 2013 čeští investoři museli své aktivity v Egyptě omezit vzhledem ke špatné bezpečnostní situaci, rok 2014 otevřel prostor pro nová vyjednávání. V roce 2014 taktéž došlo k několika vzájemným oficiálním návštěvám, které upevnily diplomatické vztahy obou zemí. V březnu navštívil ČR egyptský náměstek ministra zahraničních věcí Hatem Sajf al-Nasr. Nasr byl přijat českým náměstkem ministra zahraničních věcí Martinem Tlapou. V červnu pak zavítal do Egypta ředitel zahraničního odboru Kanceláře prezidenta republiky Hynek Kmoníček. Kmoníček byl přijat novým egyptským prezidentem Abdel Fatah al-Sísím a zúčastnil se taktéž jednání s ministrem zahraničních věcí Ahmedem Šukrím.⁵⁴ Koncem roku 2014 podepsaly v Praze představitelé Egypta a ČR prováděcí protokol k *Dohodě o kulturní a školské spolupráci na léta 2014–2017*.⁵⁵ Prezident Zeman v roce 2014 pozval na návštěvu nového egyptského prezidenta Sísího. Učinil tak poté, co Sísí zasáhl proti islamistům, kteří podle prezidentových slov představují největší bezpečnostní hrozbu současnosti.⁵⁶

Egypt prošel v roce 2014 několika dalšími mezníky v porevolučním vývoji. Po vojenském převratu v červenci 2013 byl sesazen stávající egyptský prezident a člen Muslimského bratrstva (MB) Muhammad Mursí. Na jeho post byl následně dosazen Adlí Mansúr. Muslimské bratrstvo, které vyhrálo porevoluční volby, bylo postaveno mimo zákon a Mursí byl obviněn z násilného potlačování demonstrací a spolupráce s Hamásem, který operuje v pásmu Gazy. Na protest proti vojenskému převratu se konalo po celém Egyptě bezpočet demonstrací pořádaných především členy MB. Rok 2014 se tak nesl ve znamení zatýkání členů MB a brutálních zásahů policie a armády proti demonstrantům. Na leden 2014 bylo vyhlášeno pořádání referenda o nové ústavě. Navrhovaná ústava se zásadně lišila od původní verze předložené MB. Její vágní definice umožňují postavení občanů před vojenské soudy a udělují zásadní pravomoci armádě. Přestože islám je i nadále definován jako základní zdroj právního systému, ústava zakazuje existenci politických stran založených na náboženské ideologii.⁵⁷ V referendu nakonec podpořilo přijetí nové ústavy na 98 % hlasujících.⁵⁸

V dubnu oznámil svou kandidaturu na prezidenta náčelník generálního štábu a dosavadní ministr obrany Fatah Sísí. Květnové prezidentské volby potvrdily Sísího vítězství. V průběhu roku se zásahy proti MB zintenzivnily. Vůdce MB Muhammad Bádí byl odsouzen nejprve k trestu smrti a poté k doživotnímu odnětí svobody. Rok 2014 také přinesl zlom v soudním procesu s bývalým prezidentem Husní Mubárakem, který byl zproštěn všech obvinění.⁵⁹

Největší hrozbu pro egyptskou stabilitu v roce 2014 představovali islámští extrémisté působící především na Sinajském poloostrově. Na Sinaji se do boje proti egyptské armádě zapojila organizace Ansár Bajt Maqdis, která je přímo napojena na al-Qáidu. Objevily se také informace o napojení některých islamistických skupin na Islámský stát. V návaznosti na teroristické útoky zaměřené na egyptské vládní cíle a ar-

mádu, vyhlásil Egypt koncem roku výjimečný stav v části Sinajského poloostrova.⁶⁰ V souvislosti s nárůstem teroristických útoků se uskutečnila na egyptském velvyslanectví v Praze tisková konference, jejímž tématem se stal boj proti terorismu a bezpečnostní situace na Sinajském poloostrově.⁶¹ Právě na Sinajském poloostrově již od roku 2009 působí i čeští vojáci. Český vojenský tým zde zajišťuje monitorování nad egyptsko-izraelskou hranicí a přepravu materiálu. V květnu a listopadu pak došlo k obnově české vojenské jednotky. V listopadu tak na Sinaj dorazila již třetí vojenská jednotka.⁶²

Návrat Egypta do „předrevolučních“ kolejí napomohl opětovnému zájmu českých investorů v této oblasti. Zatímco v roce 2013 musela např. česká společnost Pegas Nonwovens pozastavit svou výrobu, v roce 2014 se výrobní závody naplno rozběhly. Pegas Nonwovens, která se zaměřuje na výrobu textilií pro hygienické potřeby, otevřela novou výrobní linku nedaleko Káhiry.⁶³ Od počátku revoluce Egypt taktéž vyslovil zájem o dodávky zbraní českých zbrojovek. Česká zbrojovka vyhrála již v květnu 2013 tendr na zakázku od egyptského ministerstva zahraničních věcí na dodání 50 tis. pistolí CZ P-07 Duty. V roce 2014 se pak obě strany dohodly na dodávkách dalších 80 tis. pistolí.⁶⁴ Do Egypta vyvážejí i další české zbrojařské firmy, jako např. Prototypa ZM. V roce 2014 tak byly obnoveny dodávky zbraní, které byly pozastaveny v návaznosti na armádní převrat.

V loňském roce se v českých médiích několikrát objevily zprávy o probíhajícím soudním procesu s Petrem Kramným. Kramný, který byl v Egyptě na dovolené se svou manželkou a dcerou, byl egyptskou policií zadržován po dobu tří měsíců. Egyptská policie nakonec Kramného propustila do ČR a počátkem roku Egypt ukončil vyšetřování úmrtí matky a dcery, které byly nalezeny mrtvé ve svém hotelovém pokoji v Hurgadě. Egyptská strana však MZV nesdělila závěry vyšetřování.⁶⁵ Kramný byl později obviněn z vraždy českou policií. Česká policie vyslala do Egypta šestičlenný tým, který měl za úkol navázat s egyptskou stranou policejní spolupráci, jež doposud mezi oběma zeměmi chyběla. Tento fakt se odrazil právě na kauze Kramný. Čeští policisté se v Egyptě zároveň pokusili shromáždit informace k případu úmrtí dvou Čechů.⁶⁶

Česká diplomacie a státy Arabského poloostrova

Země Arabského poloostrova se po vypuknutí revolucí Arabského jara staly středem zájmu ČR v regionu. Díky občanské válce v Sýrii a špatné bezpečnostní situace v Libyi a Egyptu, byla ČR nucena zaměřit se na nové obchodní partnery v regionu. Nejdůležitějším obchodním partnerem na Arabském poloostrově jsou pro ČR Spojené arabské emiráty (SAE). Ty v loňském roce představovaly čtvrtý největší mimoevropský trh pro ČR. Obrat výměny dosáhl 739 mil. USD, z čehož 689 mil. USD tvořil český vývoz.⁶⁷ K posílení vzájemných vztahů mezi ČR a SAE přispělo v loňském roce zrušení vízové povinnosti do SAE. V Praze to oznámil během své oficiální návštěvy ministr zahraničních věcí Abdalláh bin Zajd Nahaján. Zrušení vízové povinnosti ze strany SAE bylo přímou reakcí na jednání Evropského parlamentu, který odsouhlasil zrušení vízové povinnosti občanům SAE do oblasti Schengenu.⁶⁸ V roce 2014 se také SAE rozhodly otevřít ambasádu v Praze. Až doposud museli čeští občané cestov-

vat na zastupitelský úřad SAE do Vídně. Tento krok ze strany SAE je jednoznačnou ukázkou nárůstu kvality vzájemných vztahů.

Dalším významným partnerem pro ČR na Arabském poloostrově se jeví Saúdská Arábie. Již v roce 2013 obě země podepsaly Memorandum o porozumění, které má podpořit vzájemnou ekonomickou spolupráci. Právě za tímto účelem ČR odsouhlasila vyslání tzv. zemědělských diplomatů, jejichž úkolem bude zprostředkování nových exportních příležitostí.⁶⁹ K částečnému znepokojení ze strany Saúdské Arábie došlo po ostrých výrocích prezidenta Zemana proti islámu, jenž označil islámskou ideologii za zdroj násilí. Český velvyslanec v Rijádu J. Slavík se musel za tyto výroky omluvit.

Česká republika se v předešlých letech také pokoušela navázat obchodní vztahy s Katarom a Ománem. Obě země jsou z 80 % závislé na importu potravin a mohly by se tak stát lukrativním obchodním partnerem. V souvislosti s Katarom se v roce 2014 v českých médiích opět objevily zprávy o Hámidu bin Abdal Sáním, který byl v roce 2005 v ČR odsouzen za sexuální zneužívání mladistvých. Sání, který je členem katarské vládnoucí rodiny, si nikdy trest odnětí svobody 2,5 let neodpykal a celý případ byl za podpory tehdejšího ministra vnitra Pavla Němce předán do Kataru. Sání však v Kataru nikdy souzen nebyl a ČR na něj následně vydala mezinárodní zatykač. Sáního advokát Josef Lžičář se s neúspěchem pokusil v loňském roce tento zatykač zrušit.⁷⁰ Katar i nadále zůstává dlouhodobým podporovatelem jak Muslimského bratrstva v Egyptě, tak i hnutí Hamás v Gaze.

Jemen, který se již několik let ocitá na pokraji občanské války, se dostal během loňského roku ještě do hlubší politické krize. Zatímco na severu Jemenu protestují proti vládě šíitské kmeny, jih Jemenu se dlouhodobě pokouší o získání samostatnosti. Za podporu šíitských povstalců na severu země uvalila OSN sankce na bývalého jemenského prezidenta Sáliha.⁷¹ Situaci také komplikuje působení al-Qáidy na Arabském poloostrově (AQAP), která je považována ze jednu z nejbezpečnějších teroristických skupin. AQAP aktivně podporuje separatisty na jihu země. Kvůli zhoršující se bezpečnostní situaci a nárůstu počtu teroristických útoků, uzavřely USA svou ambasádu v Jemenu pro veřejnost. V loňském roce agentura Reuters informovala o únosu české lékařky v Jemenu. Občanka ČR byla unesena v jemenském hlavním městě Sánaa, po několika hodinách byla nakonec únosci propuštěna.⁷² Nestabilní situace v Jemenu zcela znemožňuje možnou ekonomickou spolupráci mezi oběma zeměmi.

Česká diplomacie a státy Maghrebu

Oblast Maghrebu, především pak Maroko a Tunisko, se stala v posledních letech významným cílem českých investorů. Zájem ČR o ekonomickou spolupráci stoupl především poté, co obě země uzavřely asociační dohodu s EU a zároveň pak v roce 2008 vstoupily do tzv. Plánu sousedské politiky Evropské unie. Spolupráce Maroka a Tuniska s EU z velké části zaručuje českým investorům vhodné podmínky pro rozvoj investic. Evropská unie taktéž v rámci sousedské politiky dohlíží nad aplikací jednotlivých ekonomických reforem, které zajišťují ochranu investorů. Za účelem posílení vzájemných vztahů v loňském roce pozval prezident Zeman na oficiální návštěvu marockého krále Muhammada VI. Pokračuje také podpora spolupráce v oblasti cestovního ruchu, ke které se obě země zavázaly podepsáním společné dohody v roce 2013.

Situace v Tunisku je od počátku Jasmínové revoluce, která přinesla pád Ben Alího režimu, poněkud nestabilní a české zájmy na tuniském trhu jsou tak limitovány. V lednu 2014, kdy proběhlo již třetí výročí od počátku revoluce, začalo tuniské ústavodárné shromáždění schvalovat základní zákon. Přijetí nové ústavy by mohlo přinést konec vleklé politické krize. K prohloubení krize došlo v roce 2013, kdy byli zavražděni dva hlavní představitelé tuniské protiislamistické opozice, Šukrí Balajd a Muhammad Brahmí. Po těchto incidentech byla vláda pod vedením islamistické strany an-Nahdy nucena odstoupit a moc byla předána vládě nestraníků.

Počátkem ledna 2014 se do čela úřednické vlády postavil Mahdí Džumaám, kterému se podařilo sestavit novou vládu. Koncem ledna byla následně schválena nová ústava, která charakterizuje Tunisko jako civilní stát, jehož zákony se neřídí islámským právem.⁷³ V březnu došlo ke zrušení výjimečného stavu, který v Tunisku platil od počátku revoluce a který uděloval výjimečné pravomoci policii a armádě.⁷⁴ Tunisko se musí nadále potýkat s nebezpečím islámského extremismu. Nestabilní situace v sousední Libyi a Alžírsku umožňuje infiltraci islamistů. Na území Tuniska působí jednak skupina Ansára aš-Šaría a také al-Qáida islámského Maghrebu (AQIM).⁷⁵ V rámci boje proti terorismu Tunisko navázalo spolupráci se sousedním Alžírskem.

V boji proti terorismu Tunisko dlouhodobě spolupracuje s USA a EU. Právě díky výborné dlouhodobé spolupráci Tuniska s EU, EU v loňském roce podepsala s Tuniskem dohodu, jež zásadně usnadní udělování víz tuniským občanům při vstupu do země EU. Uzavření dohody bylo taktéž částečnou reakcí na společný boj proti ilegální imigraci.⁷⁶ V souvislosti s ČR i nadále zůstává v platnosti Dohoda o hospodářské spolupráci. Obě země se tak pokouší o prohloubení vzájemné hospodářské spolupráce, k čemuž by mohlo značně přispět stabilizování politické situace. Po úspěšných parlamentních a prezidentských volbách, které zcela jasně vyhrála sekulární Nidaa Tounes, jejíž zakladatel Qáid Essebsi byl zvolen novým tuniským prezidentem, se pro ČR otevřela příležitost pro nové investice.⁷⁷

Českými médii v roce 2014 proběhly zprávy o korupční aféře ve spojitosti s výstavbou apartmánů v tuniském přímořském letovisku, které měla vystavět česká společnost PSJ. K uzavření společné dohody došlo již v roce 2009, ale projekt byl odložen vzhledem k probíhající revoluci. Tuniský investor získal od České exportní banky půjčku v hodnotě 331 mil. Kč. Česká strana se hájila tím, že šlo o investiční podvod ze strany tuniského investora. Do vyšetřování se zapojila jak česká, tak i tuniská policie. V průběhu roku česká policie obvinila několik členů vedení České exportní banky z korupce.⁷⁸

V roce 2014 nastoupil jako nový český velvyslanec v Tunisku Jiří Doležal. V prosinci se nově nastupující velvyslanec setkal s odcházejícím tuniským prezidentem Moncefem Marzoukim. Tuniský ministr zahraničních věcí během tohoto setkání označil vzájemné vztahy za výjimečné. Projednával se také porevoluční vývoj, s kterým má ČR zkušenost. Ta by mohla být inspirací pro Tunisko stále procházející porevoluční transformací.⁷⁹

Libye se jevila jako potencionální obchodní partner pro české investory. Rok 2014 se však nesl ve znamení prohlubující se politické krize a eskalace násilí. Ozbrojené milice zde dlouhodobě bojují proti porevoluční vládě a zároveň jsou zde také aktivní

islamistické organizace jako např. al-Qáida a Islámský stát. Současná libyjská vláda není schopna ozbrojené milice a islamisty eliminovat vzhledem ke špatnému stavu armády. Povstalcům se také podařilo obsadit některé ropné plošiny při pobřeží, což mělo za následek značné zhoršení ekonomické situace země. Rada bezpečnosti OSN tak v loňském roce přistoupila k prodloužení sankcí proti Libyi. Lybijští povstalci se dokonce pokusili o vývoz libyjské ropy, k čemuž jim poskytla tanker KLDK.⁸⁰ Díky politickému chaosu se Libye stává tranzitní zemí jak pro islámské radikály, tak i pro africké uprchlíky, kteří se odtud pokouší dostat do Evropy.

Přestože v roce 2014 proběhly v Libyi parlamentní volby, jejich výsledek byl zcela neefektivní a mnohým Libyjcům byl znemožněn přístup k volebním urnám. V reakci na kritickou bezpečnostní situaci mnohé země evakuovaly svá velvyslanectví. Česká republika k tomuto kroku přistoupila v červenci, kdy evakuovala své diplomatické zástupce. Společně s nimi došlo k evakuaci pracovníků švýcarského zastupitelského úřadu. Byla tak dočasně uzavřena česká ambasáda v Tripolisu. MZV taktéž několikrát varovalo české občany před cestami do této násilím zmítané země.⁸¹

Česká diplomacie a Irák

Česká zahraniční politika vůči Iráku byla v roce 2014 naprosto zásadně ovlivněna velmi vážnou bezpečnostní situací v zemi. Ta prakticky eliminovala možnost jakékoli hlubší spolupráce mezi oběma státy, což je pochopitelně velká škoda, jelikož ČR se v minulosti pokoušela s Irákem navázat pevnější vztahy a země se slibně rýsovala jako potenciální ekonomický partner ČR. Vzhledem k bezpečnostní situaci se tedy česká zahraniční politika omezila povětšinou na podporu boje proti Islámskému státu a poskytování humanitární pomoci.

Již na přelomu let 2013–2014 došlo k zabránění části iráckého území radikálními islamisty z organizace Islámský stát v Iráku a Sýrii. Situace se však během roku 2014 nadále zhoršovala a ke konci června radikální islamisté dokonce na části území Iráku vyhlásili „chalífát“ pod názvem Islámský stát, jehož „chalífou“ se stal Abú Bakr Bagdádí.⁸² Česká republika tak v březnu svým občanům doporučila vzhledem k bezpečnostní situaci zemi opustit. Doporučení se vztahovalo na celé území Iráku, kromě autonomní oblasti Kurdistán, jež se podle české diplomacie stále jevila jako bezpečná.⁸³

Vzhledem ke kritické bezpečnostní situaci v zemi se vláda České republiky rozhodla alespoň podpořit Irák v boji proti radikálním islamistům dodávkami munice. Celkem šlo o zhruba 500 tun vojenského materiálu v hodnotě 41 mil. Kč, přičemž tato výzbroj pocházela ze starších zásob, u kterých se kvůli přezbrojování nepočítalo s jejím využitím. O přepravu do Iráku se postarala americká armáda.⁸⁴ V rámci pomoci Iráku v boji proti radikálním islamistům se Česká republika rozhodla nabídnout irácké straně výcvik jejich bezpečnostních složek. V důsledku toho se ČR zavázala k výcviku několika desítek iráckých pilotů vrtulníků v Pardubicích.⁸⁵

Stejně tak se Česká republika v roce 2014 rozhodla podpořit Irák poskytnutím humanitární pomoci. V roce 2014 tato humanitární pomoc dosáhla výše 3 mil. Kč. Peníze byly určeny především pro obyvatele Iráku, jež museli kvůli vážné bezpečnostní situaci opustit své domovy. Tato humanitární pomoc byla následně zprostředkována Mezinárodní organizací pro migraci.⁸⁶

Již tradičním tématem české zahraniční politiky ve vztahu k Iráku je pak prodej letounů L-159. Jednání o prodeji letounů probíhala v minulosti již několikrát a pokračovala i v roce 2014. Vláda ČR dokonce schválila prodej nepotřebných strojů a ministerstvo obrany se na prodeji dohodlo s Aerem Vodochody. Faktem ovšem je, že pro ČR je prodej těchto letounů velmi komplikovaný, jelikož ČR pro jejich prodej potřebuje svolení USA, Velké Británie a Itálie, neboť z těchto zemí pochází velká část součástí a technologií, použitých v letounech. Prodej letounů tak provázají dlouhodobé problémy. Přestože situace ohledně prodeje vypadala velmi dobře, do konce roku 2014 nebyla uzavřena. V roce 2014 irácká vláda rovněž jednala s Českou republikou o koupi bojových vrtulníků Mi-24, jednání však do konce roku 2014 nepřinesla žádné konkrétní výsledky.⁸⁷

Česká diplomacie a Íránská islámská republika

V roce 2014 byl tradičně nejožehavějším tématem ve vztahu k Íránu jeho jaderný program. Na začátku roku 2014 Írán nechal odpojit některá zařízení na obohacování uranu a zároveň s tímto krokem Írán začal neutralizovat zásoby uranu obohaceného na 20 %. Tím začal plnit podmínky dohody z listopadu 2013, ve které se Teherán zavázal k omezení svého jaderného programu výměnou za uvolnění části sankcí, jež jsou na zemi uvaleny.⁸⁸ Evropská unie obratem ohlásila, že zmírňuje sankce uvalené na Írán, přičemž se rozhodla zmírnit omezení na zákaz dovozu, převozu a koupě íránských petrochemických výrobků a s tím spojených služeb (např. poskytování plavidel pro transport těchto výrobků). Navíc bylo umožněno obchodovat se zlatem a drahými kovy s íránskou vládou, jejími úřady a íránskou centrální bankou. Stejně tak byl navýšen limit pro finanční transakce s Íránem, což by mělo ulehčit vzájemný obchod. Uvolnění sankcí bylo podle listopadové dohody předem časově omezeno na půl roku.⁸⁹

Rok 2014 byl ve vztahu České republiky k Íránu velmi důležitý, neboť do země putovala první česká podnikatelská mise s delegací, což se dá považovat za jasný signál snahy ČR o sblížení s Íránem. Mise se zúčastnili zástupci více než dvaceti podniků a delegaci vedl náměstek ministra zahraničních věcí M. Tlapa. Ten spolu s L. Zaorálkem jednal již dříve se svými íránskými protějšky o vyslání této mise. Mise měla otevřít příležitosti pro české firmy a urychlit přípravu některých důležitých smluv, jako např. o zamezení dvojího zdanění či o ochraně investic, které by do budoucna měly usnadnit vzájemné obchodování. Podle Zaorálka záleží další diplomatické a ekonomické sblížení obou zemí právě na vývoji jednání o íránském jaderném programu. Česká republika rovněž usiluje o obnovení vzájemného diplomatického zastoupení na úrovni velvyslanců. Obě strany jsou této možnosti nakloněny.⁹⁰

Navázání hlubších vztahů s Íránem rozpoutalo na české politické scéně důležitou debatu o vlivu politiky ochrany lidských práv na export českých firem. Debatu inicioval prezident Zeman, který prohlásil, že politika lidských práv by neměla ohrožovat export a investice českých firem v zahraničí. Konkrétně právě zmínil např. Uzbekistán a Írán.⁹¹ Kvůli těmto výrokům se na prezidenta Zemana snesla tvrdá kritika napříč českým politickým spektrem. Karel Schwarzenberg Zemanovi doporučil, aby strávil měsíc ve vězení v Íránu či Uzbekistánu. Podle Schwarzenberga se dá politika lidských

práv s podporou českého exportu skloubit. Schwarzenbergův kolega z TOP 09, Miroslav Kalousek, Zemana rovnou obvinil ze servility k diktátorům.⁹² Premiér Bohuslav Sobotka se k celé situaci vyjádřil v tom smyslu, že Česká republika může podporovat export a v současné době i dodržovat lidská práva. Podle Sobotky by se měla ČR snažit o obojí.⁹³ Z celé debaty můžeme ovšem vidět jasnou polarizaci názorů mezi prezidentem a předními představiteli některých českých politických stran, přičemž jde o velmi rozdílné názory na velmi důležitý aspekt české zahraniční politiky, tj. lidská práva. Po mírném odklonu od tradiční bezvýhradné podpory Izraele tedy můžeme sledovat silnou polarizaci názorů i ohledně dalšího tradičního pilíře české zahraniční politiky.

V kontextu této debaty je pak velmi zajímavé rozhodnutí vlády z července 2014. Ta se postavila proti zrušení zákazu dodávek zařízení pro íránskou jadernou elektrárnu v Búšehru. Vláda návrh KSČM (v pořadí již třetí) na zrušení tohoto zákazu odmítla s tvrzením, že íránský jaderný program i v současné době není bez kontroverzí, vláda ČR tedy vnímá zákaz jako ospravedlnitelný. Zrušení tohoto zákazu by pak bylo negativním signálem vůči mezinárodnímu společenství.⁹⁴

České republika a Afghánistán

Afghánistán patří dlouhodobě mezi prioritní země české zahraniční politiky. Rok 2014 se v Afghánistánu nesl především ve znamení stahování koaličních vojsk NATO, ale také afghánských prezidentských voleb. V květnu 2014 Mezinárodní krizová skupina upozornila na fakt, že stahování mezinárodních jednotek z Afghánistánu posiluje radikální islamistické hnutí Talibán. Povstalci se zmocnili některých venkovských oblastí a provedli četné útoky na oblastní správní střediska, přičemž s postupným odsunem koaličních vojsk docházelo k dalšímu nárůstu povstaleckých útoků.⁹⁵

Připomeňme, že v roce 2014 bylo nadále v Afghánistánu necelých 300 českých vojáků v rámci mise NATO ISAF. Konkrétně v zemi působila strážní rota, jejíž úkol je hlídat strategicky důležitou základnu v Bagramu, jednotka leteckých instruktorů (tzv. *Air Advisory Team*), polní chirurgický tým a příslušníci tzv. Národního podpůrného prvku a Češi působící na velitelství ISAF.⁹⁶

V květnu došlo v Afghánistánu ke zlepšení počasí, což je každoročně signálem pro zahájení jarní ofenzivy Talibánu. V roce 2014 Talibán tuto ofenzivu zahájil raketovými útoky na letiště v Kábulu a leteckou základnu Bagram. Na obou místech působili i výše zmínění čeští vojáci.⁹⁷ V červenci 2014 v Afghánistánu bohužel došlo k tragické události, kdy byli při útoku sebevražedného útočnicka usmrceni čtyři čeští vojáci a jeden byl těžce zraněn. Vojáci pocházeli z kontingentu, který hlídal základnu v Bagramu, a v době útoku byli zrovna na patrole v okolí základny. Útočník v uniformě afghánské policie se odpálil ve chvíli, kdy byli čeští vojáci navštívit tamní kliniku. Kromě čtyř českých vojáků na místě zahynulo i několik civilistů, včetně dětí. Těžce zraněný voják byl letecky transportován do České republiky, avšak svým zraněním bohužel záhy podlehl. Tato tragédie představuje největší jednorázovou bojovou ztrátu české armády od jejího vzniku. Celkový počet českých vojáků zabitých v Afghánistánu tím stoupl na deset. Celkově tak v zahraničních misích přišlo o život již 25 českých vojáků.⁹⁸

Tato ztráta však nebyla tou poslední, jež čeští vojáci utrpěli během svého působení v roce 2014. O několik dní později byl při patrole zraněn další český voják, jehož zranění byla středně těžkého charakteru. Voják byl převezen do České republiky, kde se zotavuje. Všech pět zesnulých vojáků i s posledním zraněným bylo vyznamenáno prezidentem Zemanem medailí Za hrdinství⁹⁹. Působení české strážní roty v Bagramu je všeobecně skvěle hodnoceno. Její působení vyzdvihl i americký velitel Mark Sherkey, který minulý rok vyznamenal i jednoho z českých vojáků strážní roty za hrdinství v boji.¹⁰⁰

Špatná bezpečnostní situace se projevila i v červenci 2014, když musela být evakuována česká ambasáda v Kábulu, jelikož se objevily informace o potenciální hrozbě teroristického útoku. Ambasáda byla tedy evakuována na základnu mezinárodních sil ISAF.¹⁰¹

Rok 2014 se v Afghánistánu nesl v duchu prezidentských voleb. Tyto prezidentské volby představují první demokratické předání moci od pádu Talibánu, přičemž z nich vzešel nástupce Hamída Karzáiho, který se podle ústavních nařízení nemohl ucházet o třetí mandát ve funkci prezidenta. První kolo prezidentských voleb se konalo v květnu. Podle konečných výsledků volební komise žádný z kandidátů nezískal nadpoloviční počet hlasů potřebných k vítězství. V druhém kole se tedy střetl bývalý afghánský ministr zahraničních věcí Abdulláh Abdulláh a bývalý ministr financí Ašraf Ghaní. Zatímco Abdulláh získal v prvním kole voleb 45 % všech hlasů, Ghaní pouhých 31,6 %. Druhé kolo voleb bylo původně plánováno na konec května, avšak kvůli velkému počtu stížností na průběh voleb bylo odloženo. Agentura Reuters oznámila, že 900 z přijatých stížností bylo natolik vážných, že by mohly ovlivnit výsledky voleb. Všeobecně bylo první kolo prezidentských voleb považováno za úspěch, především kvůli vysoké volební účasti (zhruba 60 %) a to i navzdory hrozbám Talibánu rozsáhlými útoky na průběh voleb.¹⁰²

Před druhým kolem prezidentských voleb došlo navíc k pokusu o atentát na A. Abdulláha, když se konvoj prezidentského kandidáta stal terčem bombového útoku. K útoku se nikdo nepřihlásil, ale všeobecně se předpokládá, že jej připravilo hnutí Talibán, jež hrozilo útoky na průběh voleb.¹⁰³

V druhém kole prezidentských voleb pak byl zvolen exministr financí A. Ghaní, když získal 56,44 %. Tento výsledek není i přes přesvědčivá čísla z prvního kola, kdy A. Abdulláh vyhrál poměrně značným rozdílem, úplně překvapivý. Je třeba totiž vzít v potaz, že Abdulláh je etnický Tádžik, zatímco Ghaní náleží k paštunskému etniku, jež je v Afghánistánu většinové. Stejně jako první kolo voleb provázely druhé kolo obvinění z četných podvodů. Údajně bylo podáno na 2500 stížností na průběh voleb.¹⁰⁴

Pochybnosti ohledně výsledků voleb kvůli velkému množství stížností vedly ke kontrole hlasů druhého kola prezidentských voleb. První výsledky naznačovaly vítězství A. Ghaního, počet stížností byl však natolik velký, že by dokázaly ovlivnit celkové výsledky. Na to Ghaního soupeř Abdulláh reagoval tak, že se sám prohlásil za prezidenta.¹⁰⁵ Po přepočítání hlasů vyšlo najevo, že vítězem prezidentských voleb je skutečně Ašraf Ghaní. Vyhlášení výsledků přišlo s tříměsíčním zpožděním, právě kvůli pochybnostem o pravosti výsledků. Prezidentští kandidáti však již před tímto rozhodnutím došli k dohodě, ve které se domluvili na vládě národní jednoty. Podle

této dohody se prezidentem stane Ghaní a Abdulláh získá nově vytvořený post výkonného premiéra s rozšířenými pravomocemi.¹⁰⁶

Toto dlouhé očekávané vyjasnění situace na afghánské politické scéně bylo zcela esenciální pro následné uzavření dohody o další spolupráci s NATO po skončení mise ISAF. Bývalý prezident totiž potřebné dokumenty pro další působení jednotek NATO v zemi nepodepsal.¹⁰⁷ Tohoto úkolu se zhostil až A. Ghaní po svém nástupu do funkce. Na základě nové dohody zůstane v zemi kontingent o síle zhruba 12 tis. vojáků, jejichž úkolem bude zejména výcvik afghánských bezpečnostních sil. V listopadu 2014 tuto novou dohodu posvětil i afghánský parlament.¹⁰⁸

K 31. 12. 2014 tedy oficiálně došlo ke skončení bojové mise ISAF NATO v Afghánistánu. Alianční vojska působila v zemi od roku 2001. Od 1. 1. 2015 tak došlo k nahrazení mise ISAF misí *Resolute Support*, jejíž působení bylo umožněno výše zmíněnou dohodou, kterou podepsal Ašraf Ghaní. Nová mise je nebojová a počítá s rozmístěním zhruba 12 tis. vojáků, přičemž naprostou většinu budou tvořit američtí vojáci. Česká republika bude mít v misi zhruba 300 vojáků, což představuje devátý největší kontingent ze všech participujících států. O pokračování působení českých vojáků v Afghánistánu i po stažení většiny jednotek aliančních sil ke konci roku 2014 projevil zájem velitel mise ISAF Joseph Dunford, který o setrvání českých vojáků i v roce 2015 jednal s generálem Petrem Pavlem.¹⁰⁹ Připomeňme jen, že obě komory Parlamentu ČR již v říjnu 2014 schválily *Návrh na působení sil a prostředků resortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v letech 2015 a 2016, s výhledem na rok 2017*. Tento návrh s nasazením zhruba tří stovek českých vojáků v Afghánistánu počítá, přičemž působení českých vojáků v této zemi je chápáno jako naprostá priorita české armády.¹¹⁰

Mise *Resolute Support* by měla poskytovat především výcvik a poradenství afghánským bezpečnostním složkám, které přebírají zodpovědnost za bezpečnost země. Americký prezident Obama však nedávno povolil americkým jednotkám se ještě rok podílet na bojových operacích. USA budou své jednotky postupně stahovat tak, aby na konci roku 2015 zůstalo v zemi jen zhruba 5500 vojáků, a v roce 2017 se řádově počítá s přítomností jen stovek amerických vojáků.¹¹¹

Již v současné době je zřejmé, že afghánské bezpečnostní složky budou mít plné ruce práce se zvládnutím závažné bezpečnostní situace. Útoky Talibánu se během celého roku stupňovaly a nepolevily ani k jeho konci, kdy zima tradičně nápor islamistů otupí. V červenci 2014 se pak objevila zpráva, že Talibán třináct let po svém svržení ovládá zhruba polovinu Afghánistánu.¹¹²

V roce 2014 navštívilo Afghánistán několik vrcholných představitelů České republiky. Na začátku roku 2014 do Afghánistánu zavítal prezident Miloš Zeman. Hlavním důvodem jeho cesty do země byla návštěva českých vojáků. Zeman se tak stal první českou či československou hlavou státu, která Afghánistán navštívila.¹¹³

V červenci pak do Afghánistán přiletěl i ministr obrany Martin Stropnický. Stalo se tak krátce po dvou výše zmíněných útocích, při nichž zahynulo pět českých vojáků, a jeden byl středně těžce zraněn. Ministr tedy kromě jednotky, z níž tito vojáci pocházeli, navštívil i Kábul, kde se setkal s českými vojáky z velitelství mise ISAF, stejně tak jako se zástupcem velitele mise ISAF Carstenem Jacobsonem.¹¹⁴ Stropnický

navštívil české vojáky v Afghánistánu v roce 2014 ještě jednou, a to v prosinci, kdy jim přivezl vánoční dárky. V roce 2014 pak Afghánistán navštívil i náčelník generálního štábu, generál Petr Pavel. Ten navštívil i místo, kde zmínění příslušníci strážní čety přišli o život.¹¹⁵

Ke konci roku 2014 se objevila i jedna zajímavá obchodní nabídka. Česká zbrojařská firma Excalibur Group by mohla opravovat afghánské tanky. O zakázce jednal obchodní ředitel firmy Jiří Sauer, který do Afghánistánu přiletěl jako doprovod ministra obrany M. Stropnického. V zakázce se specificky jedná o servis a dodávku náhradních dílů pro tanky T-55, ale stejně tak o výcvik technického personálu afghánské armády. Do budoucna by Excalibur Group s afghánskou vládou ráda jednala i o modernizaci obrněných vozidel pro pěchotu. S Martinem Stropnickým rovněž do Afghánistánu přiletěl i šéf České zbrojovky Lubomír Kovařík. Jak Sauer, tak Kovařík si velmi pochvalovali, že měli tu možnost navštívit zemi jako doprovod ministra obrany. Takové návštěvy na vysoké úrovni podle nich otevírají českým společnostem dveře, Afghánci je totiž vnímají jako hodnověrné firmy. Připomeňme jen, že Česká zbrojovka do země zhruba v posledních deseti letech dodala přibližně 35 tis. palných zbraní. V současné době se snaží v Afghánistánu uspět s nabídkou samopalů Škorpion nebo útočných pušek Bren.¹¹⁶

BLÍZKÝ VÝCHOD, STŘEDOMOŘÍ A AFGHÁNISTÁN V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Přestože se Česká republika i nadále orientuje prioritně na Stát Izrael, v roce 2014 došlo k jistým změnám v postoji ČR vůči Blízkému východu, což bylo zapříčiněno především nástupem nové levicové vlády a její snahou vyvažovat politiku vůči tomuto regionu. V této souvislosti se na české politické scéně rozpoutalo několik zajímavých debat. Podobně jako v letech minulých, inicioval několik politických debat prezident Miloš Zeman svými kontroverzními výroky zaměřenými především proti islámu. M. Zeman islám označil za nebezpečí a příčinu nestability Blízkého východu. Proti výrokům se ohradilo MZV a ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek ujišťoval na společném zasedání arabské diplomaty, že ČR má i nadále zájem o spolupráci s arabskými zeměmi.

Již tradičně se na české politické scéně debatovalo o lidských právech a jejich vlivu na českou zahraniční politiku. Podle prezidenta Zemana by ochrana lidských práv neměla omezovat možnou obchodní spolupráci českých investorů. Ve svém projevu se pak Zeman zmiňoval především o Íránu. Proti Zemanovu výroku ostře vystoupil nejen bývalý ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg, ale také premiér B. Sobotka. Dle jejich názoru je možné koordinovat český export s ochranou lidských práv. Zajímavostí však zůstává rozhodnutí vlády z července loňského roku, které se staví proti zrušení dodávek zařízení pro íránskou jadernou elektrárnu Búšehru a následné vyslání obchodní delegace.

Vyvažování zahraniční politiky vůči regionu a jistý odklon od nekompromisní podpory Izraele novou vládou v loňském roce kritizovala ODS. ODS se postavila

především proti postoji ČR na půdě OSN, kdy ČR nepodpořila Izrael během hlasování v Radě OSN pro lidská práva v souvislosti s operací *Protective Edge* v pásmu Gazy. ODS taktéž vyjádřila své znepokojení nad postojem nové vlády k vyslání českých vojáků na zahraniční mise.

Veřejnou debatu vyvolalo v roce 2014 odmítnutí ošetření 15 syrských uprchlíků na území ČR. Podle ministra vnitra M. Chovance by vpuštění syrských uprchlíků na naše území mohlo představovat bezpečnostní riziko. Současně však ČR přislíbila poskytnutí pomoci syrským uprchlíkům v rámci programu MEDEVAC v Jordánsku. Proti odmítnutí uprchlíků se vyslovila Česká biskupská konference a některé neziskové organizace. Před sídlem vlády se také konala demonstrace za uspořádání referenda ohledně přijetí uprchlíků do země.¹¹⁷

ZÁVĚR

Česká diplomacie pokračovala v roce 2014 v posilování svých ekonomických zájmů v oblasti. Po roce 2013, kdy bezpečnostní situace v mnoha zemích neumožňovala České republice navázat spolupráci, došlo v roce 2014 k částečné stabilizaci regionu, a ČR tak bylo umožněno rozšířit své aktivity. Již tradičně bylo podepsáno několik vzájemných smluv o spolupráci mezi ČR a Izraelem. Nově ČR projevila zájem o spolupráci s Íránem a autonomní oblastí Kurdistán. I nadále pak ČR pokračovala v upevnování vztahů s Egyptem, Jordánskem a oblastí Arabského poloostrova.

Egypt, kde v roce 2013 došlo k vojenskému převratu, čímž bylo odsunuto od moci Muslimské bratrstvo, se dostal do opětovného zájmu českých investorů. Jordánsko částečně nahradilo ztráty českých investic v Sýrii a jeví se jako stabilní partner. V oblasti Arabského poloostrova byly posíleny vztahy především se Spojenými arabskými emiráty, jež v současné době představují pro ČR čtvrtou největší mimoevropskou exportní destinaci.

V oblasti Maghrebu i nadále zůstává českým nejsilnějším partnerem Tunisko. V roce 2014 došlo ke značné stabilizaci tuniské politické scény, což by ještě více mohlo přispět k možné budoucí spolupráci obou zemí. S Marokem se ČR snaží posilovat spolupráci v oblasti cestovního ruchu, za jejímž účelem obě země podepsaly dohodu již v roce 2013. Alžírsko a především pak Libye se i nadále nachází v nestabilní politické situaci, což znemožňuje ČR navázat širší ekonomické vztahy.

Nástup nové levicové vlády do značné míry ovlivnil zahraniční politiku ČR vůči regionu. Patrně jsou především rozdílné postoje předešlé a současné vlády na nekompromisní spolupráci s Izraelem. Nový ministr zahraničních věcí L. Zaorálek se několikrát vyslovil o potřebě zavést vyrovnanější politiku vůči regionu. To se odrazilo v loňském roce ve snaze posílit ekonomické vztahy s arabskými zeměmi a především pak s Íránem. Zásadní cíle české diplomacie v oblasti však zůstávají neměnné a ČR i nadále zastává reaktivní politiku v blízkovýchodním regionu.

Poznámky

- ¹ *Prezident jmenuje trojkoaliční vládu.* ČTK, 28. 1. 2014.
- ² *MZV ČR: Koncepce české zahraniční politiky 2011.*
- ³ *Zaorálek se s prezidentem neshodl na politice kolem Blízkého východu.* ČTK, 28. 1. 2014.
- ⁴ *Zeman naštvál Palestince. Ambasáda v Jeruzalémě maří mír; tvrdí.* ČTK, 4. 10. 2013.
- ⁵ *Evroparlament v zásadě podporuje uznání palestinské státnosti.* ČTK, 17. 12. 2014.
- ⁶ *Zaorálek bude s arabskými diplomaty řešit výroky Zemana o islámu.* ČTK, 17. 6. 2014.
- ⁷ *Vláda schválila zahraniční mise vojáků na roky 2015/2016, 20. 10. 2014.*
- ⁸ *ODS kritizuje vládu za postup při zahraničních misích.* ČTK, 21. 10. 2014.
- ⁹ *Politici truchlí za padlé vojáky vzdávají jim čest. Zazněla však také trochu jiná slova. Čtěte.* Parlamentní listy, 8. 7. 2014.
- ¹⁰ *Židovská obec v Praze: Výroční zpráva o projevech antisemitismu v ČR za rok 2014.*
- ¹¹ *Tamtéž.*
- ¹² *Stropnický chce nasadit vojáky na Golanských výšinách ještě letos.* Česká televize, 29. 8. 2014.
- ¹³ *Izraeli nevdají sblížení ČR s arabskými zeměmi, říká velvyslanec.* ČTK, 3. 11. 2014.
- ¹⁴ *ODS kritizuje Zaorálka kvůli slabé podpoře Izraele, ten to odmítá.* ČTK, 30. 7. 2014; *Velvyslanec: Izraeli nevdají sblížení se Česka s arabskými zeměmi.* Týden, 3. 11. 2014. On-line: www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/velvyslanec-izraeli-nevdaji-sblizovani-se-ceska-s-arabskymi-zememi_323037.html#.VYr220biWJ8.
- ¹⁵ *Izraelský prezident: Vztahy mezi Izraelem a ČR jsou výjimečné.* ČTK, 26. 11. 2014; *Šéf izraelské opozice: Vztahy mezi Izraelem a ČR jsou nadále silné.* ČTK, 7. 8. 2014.
- ¹⁶ *ČR nemění svou blízkovýchodní politiku, ujistil v Izraeli Zaorálek.* ČTK, 5. 11. 2014.
- ¹⁷ *Izraeli nevdají sblížení ČR s arabskými zeměmi, říká velvyslanec, op. cit.; Velvyslanec: Izraeli nevdají sblížení se Česka s arabskými zeměmi, op. cit.*
- ¹⁸ *V Jeruzalému bude společně jednat česká a izraelská vláda.* ČTK, 25. 11. 2014.
- ¹⁹ *Izraelská operace v Pásmu Gazy trvá již skoro čtyři týdny.* ČTK, 1. 8. 2014.
- ²⁰ *Česká diplomacie odsoudila raketový útok na Izrael z Gazy.* ČTK, 14. 3. 2014.
- ²¹ *Zaorálek je znepokojen úmrtími civilistů v Pásmu Gazy.* ČTK, 7. 8. 2014.
- ²² *Ministerstvo zahraničí vyzvalo Izraelce a Palestince k příměří.* ČTK, 29. 7. 2014.
- ²³ *Česko zvažuje vyslat letos vojáky na Golanské výšiny.* ČTK, 29. 8. 2014.
- ²⁴ *Ministerstvo obrany ČR: Vláda schválila plán misí na příští dva roky, 20. 10. 2014.* On-line: www.moc.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vlada-schvalila-plan-misi-na-pristi-dva-roky-103662/.
- ²⁵ *V Jeruzalému bude společně jednat česká a izraelská vláda, op. cit.*
- ²⁶ *ČR nemění svou blízkovýchodní politiku, ujistil v Izraeli Zaorálek, op. cit.*
- ²⁷ *ČR a Izrael podepsaly dohody o spolupráci ve výzkumu nebo obraně.* ČTK, 25. 11. 2014.
- ²⁸ *Zástupci českých firem podepsali v Izraeli čtyři dohody.* ČTK, 25. 11. 2014.
- ²⁹ *Sněmovna schválila smlouvu s Izraelem o boji proti kriminalitě.* ČTK, 15. 5. 2014.
- ³⁰ *Pojar skončí jako velvyslanec v Izraeli na jaře.* ČTK, 2. 1. 2014; *Velvyslanecem v Izraeli se stane šéf rozvědky Ivo Schwarz.* Lidové noviny, 2. 5. 2014.
- ³¹ *Kohout: Pojar cestou do židovské osady mírový proces nenarušil.* ČTK, 16. 1. 2014; *Palestinci si v Bruselu stěžují na českého velvyslance v Izraeli.* ČTK, 15. 1. 2014.
- ³² *Výbuch na palestinské ambasádě nezpůsobil nástražný systém seifu.* ČTK, 31. 3. 2014; *srv. Palestinský velvyslanec zraněný při výbuchu zemřel.* ČTK, 1. 1. 2014; *Za výbuch v době ambasadora prý může manipulace s trezorem.* ČTK, 1. 1. 2014.
- ³³ *Policie našla na palestinské ambasádě, kde bouchl trezor, zbraně.* ČTK, 2. 1. 2014; *srv. V sídle palestinského velvyslance se našlo 12 zbraní.* ČTK, 5. 1. 2014.
- ³⁴ *Palestinci nevysvětlili důvod držení zbraní z jejich ambasády.* ČTK, 10. 1. 2014.
- ³⁵ *Zbraně na ambasádě byly darem od tehdejší ČSSR, uvedli Palestinci.* ČTK, 15. 1. 2014.

- ³⁶ Čejka, Marek: *Česko-palestinské vztahy před a po výbuchu*, 20. 1. 2014. On-line: blizky-vychod.blogspot.cz/2014/01/cesko-palestinske-vztahy-pred-po-vybuchu.html.
- ³⁷ ČR dá na humanitární pomoc Palestincům tři miliony korun. ČTK, 18. 7. 2014.
- ³⁸ Palestinský uprchlický tábor přirovnal Zaorálek k sudu dynamitu. ČTK, 5. 11. 2014.
- ³⁹ Použití tzv. kazetové munice vylo zakázáno Úmluvou o zákazu kazetové munice, která byla podepsána v roce 2008 v Dublinu. Sýrie se však k této úmluvě nikdy nepřipojila.
- ⁴⁰ Human Rights Watch: *World Report 2014*.
- ⁴¹ Syrský exil na mírovou konferenci dorazí. Přemluvili je sponzoři. ČTK, 18. 1. 2014.
- ⁴² MZV ČR: ČR vítá rozhodnutí Výkonné rady Organizace pro zákaz chemických zbraní (OPCW) z 27. září 2013 a rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 2018 (2013), založené na americko-ruské rámcové dohodě o likvidaci chemických zbraní v Sýrii, 28. 9. 2013.
- ⁴³ NATO: Mise splněna. USA zlikvidovaly 600 tun chemických zbraní ze Sýrie, 20. 8. 2014.
- ⁴⁴ Zmocněnec pro Sýrii Brahimí odstoupí na konci května. ČTK, 13. 5. 2014.
- ⁴⁵ Sýrie volila prezidenta, Západ a opozice to považují za frašku. ČTK, 3. 6. 2014.
- ⁴⁶ NATO: Čeští vojáci odletěli do Turecka. Zajistí spojení při ochraně nebe, 29. 8. 2014.
- ⁴⁷ Česko dalo na pomoc syrským civilistům kolem 160 mil. Kč. iDnes, 3. 2. 2014.
- ⁴⁸ Český ministr zahraničí Zaorálek v Ammánu navštívil české lékaře. ČTK, 13. 11. 2014.
- ⁴⁹ Biskupské konferenci se nelíbí odmítnutí syrských uprchlíků. ČTK, 7. 11. 2014.
- ⁵⁰ Ve východním Libanonu pokračují těžké boje armády s radikály. ČTK, 4. 8. 2014.
- ⁵¹ Česko kvůli radikálům nabídlo Libanonu vojenskou spolupráci. ČTK, 12. 11. 2014.
- ⁵² Participující státy: Saúdská Arábie, Bahrajn, Katar, Kuvajt, Spojené arabské emiráty, Omán, Egypt, Irák, Jordánsko, Libanon. USA uzavřely s deseti arabskými státy jednotnou frontu proti IS. ČTK, 11. 9. 2014.
- ⁵³ MZV ČR: Ministr Zaorálek pro Právo: Islámský stát – největší hrozba i pro Evropu, 12. 9. 2014.
- ⁵⁴ MZV ČR: Přehled oficiálních návštěv od vzniku ČR.
- ⁵⁵ MZV ČR: Bilaterální dohody ČR s Egyptem.
- ⁵⁶ Prezident Zeman pozval na návštěvu Česka prezidenta Kurdistánu, egyptského prezidenta a marockého krále. ČTK 13. 8. 2014.
- ⁵⁷ Nová egyptská ústava má zajistit absolutní svobodu vyznání. ČTK, 15. 1. 2014.
- ⁵⁸ Novou egyptskou ústavu podpořila drtivá většina hlasujících. ČTK, 16. 1. 2014.
- ⁵⁹ Egyptský soud zprostil exprezidenta Mubaraka viny. ČTK, 29. 11. 2014.
- ⁶⁰ Egypt vyhlásil v části Sinajského poloostrova výjimečný stav. ČTK, 25. 10. 2014.
- ⁶¹ TK egyptského velvyslanectví v Praze. ČTK, 29. 10. 2014.
- ⁶² Na Sinaj zámířila v pořadí už třetí letecká jednotka České armády. ČTK, 9. 11. 2014.
- ⁶³ Pegas Nonwoves naplno rozběhlo svou výrobní linku v Egyptě. ČTK, 16. 1. 2014.
- ⁶⁴ Česká zbrojovka dodá do Egypta dalších téměř 80 000 pistolí. ČTK, 17. 2. 2014.
- ⁶⁵ Egypt ukončil vyšetřování případu dvou otrávených Češek. ČTK, 8. 1. 2014.
- ⁶⁶ Policisté z Česka odletěli do Egypta i kvůli Kramnému. ČTK, 2. 3. 2014.
- ⁶⁷ SAE otevřou v ČR velvyslanectví. ČTK, 24. 11. 2014.
- ⁶⁸ Češi budou moci cestovat do SAE bez víza. ČTK, 20. 3. 2014.
- ⁶⁹ ČR vyšle zemědělské diplomaty do pěti zemí v příštím roce. ČTK, 5. 12. 2014.
- ⁷⁰ Advokát katarského prince požádá ústavní soud o zrušení zatykače. ČTK, 18. 1. 2014.
- ⁷¹ OSN uvalila sankce na bývalého jemenského prezidenta Sáliha. ČTK, 8. 11. 2014.
- ⁷² V Jemenu podle agentury Reuters unesli českou lékařku. Reuters, 22. 2. 2014.
- ⁷³ Tuniský prezident a šéf parlamentu podepsali novou ústavu. ČTK, 27. 1. 2014.
- ⁷⁴ Tuniský prezident zrušil výjimečný stav, který platil tři roky. ČTK, 6. 3. 2014.
- ⁷⁵ Čtyři policisté zemřeli při útoku na dům tuniského ministra. ČTK, 28. 5. 2014.
- ⁷⁶ EU usnadní příchod Tunisánů do Evropy. ČTK, 3. 3. 2014.
- ⁷⁷ Nejúspěšnější v tuniských volbách byla sekulární Nidáa Túnis. ČTK, 27. 10. 2014.
- ⁷⁸ Policie obvinila 3 lidí v kauze tuniských apartmánů. ČTK, 15. 5. 2014.
- ⁷⁹ MZV ČR: Setkání velvyslance Mgr. Jiřího Doležala s prezidentem Tuniské republiky panem Mouncefem Marzoukim.

- ⁸⁰ *Libyjsí povstalci začali s vývozem ropy, mají k tomu tanker KLLDR.* ČTK, 8. 3. 2014.
- ⁸¹ *Česko evakuovalo své diplomatické zástupce v Libyi.* ČTK, 31. 7. 2014.
- ⁸² *Islamisté ovládající území v Iráku a Sýrii prý vyhlásili chalífát.* ČTK, 29. 6. 2014.
- ⁸³ *Česko doporučilo Čechům v nepokojném Iráku, aby ze země odjeli.* ČTK, 1. 3. 6. 2014.
- ⁸⁴ *Vláda schválila dodávku munice Kurdům bojujícím proti islamistům.* ČTK, 27. 8. 2014.
- ⁸⁵ *Češi v Pardubicích vycvičí 31 pilotů vrtulníků iráckého letectva.* ČTK, 17. 9. 2014.
- ⁸⁶ *ČR poskytne 3 miliony korun na humanitární pomoc v Iráku.* ČTK, 30. 6. 2014.
- ⁸⁷ *Irák jedná s Českem o prodeji bojových vrtulníků Mi-24.* ČTK, 19. 6. 2014.
- ⁸⁸ *Írán nechal odpojit provozy na obohacování uranu na vyšší hodnoty.* ČTK 20. 1. 2014.
- ⁸⁹ *EU zmírňuje sankce vůči Íránu poté, co začal plnit dohody o jádru.* ČTK, 20. 1. 2014.
- ⁹⁰ *Česko se chce sblížit s Íránem, míří tam podnikatelská mise.* ČTK, 3. 9. 2014.
- ⁹¹ *Zeman: Politika ochrany lidských práv nesmí kazit firmám export.* ČTK 6. 3. 2014.
- ⁹² *Schwarzenberg: Zeman by měl strávit měsíc ve vězení v Íránu.* ČTK, 6. 3. 2014.
- ⁹³ *Premiér míní, že ČR může podporu exportu a lidských práv skloubit.* ČTK, 6. 3. 2014.
- ⁹⁴ *Vláda je proti zrušení zákazu dodávek do iráckého Búšeheru.* ČTK, 9. 7. 2014.
- ⁹⁵ *Podle expertů stahování NATO z Afghánistánu posiluje Taliban.* ČTK, 13. 5. 2014; srv. ČTK: *Velitel: Stahování jednotek ISAF z Afghánistánu nahrává povstalcům*, 22. 4. 2014.
- ⁹⁶ *Češi v Afghánistánu hlídají, léčí a dělají vojenské instruktory.* ČTK, 8. 7. 2014.
- ⁹⁷ *Talibán zahájil jarní ofenzivu, zaučtil na kábulské letiště.* ČTK, 12. 5. 2014.
- ⁹⁸ *Armáda ČR potvrdila, že v Afghánistánu padli čtyři čeští vojáci.* ČTK, 8. 7. 2014; srv. *V zahraničních misích zemřelo již 24 českých vojáků.* ČTK, 8. 7. 2014; *Zemřel i poslední z pěti vojáků zraněných v Afghánistánu.* ČTK, 14. 7. 2014.
- ⁹⁹ *V Afghánistánu byl při útoku zraněn další český voják.* ČTK, 13. 7. 2014; srv. *Prezident Zeman ocenil medaili Za hrdinství pět vojáků.* ČTK, 28. 10. 2014.
- ¹⁰⁰ *Při útoku v Afghánistánu byli zabiti čtyři čeští vojáci.* ČTK, 8. 7. 2014.
- ¹⁰¹ *Lidovky.cz: České ambasádě v Kábulu hrozil teroristický útok.* ČTK, 16. 7. 2014.
- ¹⁰² *Abdulláh a Ghaní jdou do druhého kola afghánských voleb.* ČTK, 15. 5. 2014.
- ¹⁰³ *Favorit afghánských prezidentských voleb přežil pokus o atentát.* ČTK, 6. 6. 2014.
- ¹⁰⁴ *Kandidát na afghánského prezidenta Ghaní odmítl dohodu s rivalem.* ČTK, 5. 7. 2014; srv. *Afghánským prezidentem byl zvolen exministr financí Ghaní.* ČTK, 7. 7. 2014; srv. *K volbám afghánského prezidenta bylo podáno přes 2500 stížností.* ČTK, 17. 6. 2014.
- ¹⁰⁵ *V Kábulu začala kontrola hlasů druhého kola prezidentských voleb.* ČTK, 17. 7. 2014.
- ¹⁰⁶ *Budoucí afghánský prezident Ghaní zvítězil s 55 procenty hlasů.* ČTK, 26. 9. 2014.
- ¹⁰⁷ *Afghánští prezidentští rivalové se dohodli na vzniku vlády.* ČTK, 20. 9. 2014.
- ¹⁰⁸ *Afghánistán podepsal bezpečnostní dohody s USA a NATO.* ČTK, 30. 9. 2014; srv. *Afghánský parlament schválil bezpečnostní dohody s USA a NATO.* ČTK, 23. 11. 2014.
- ¹⁰⁹ *V Afghánistánu končí bojová mise NATO a USA.* ČTK, 30. 12. 2014; srv. *ISAF má zájem o pokračování české mise v Afghánistánu v roce 2015.* ČTK, 22. 6. 2014.
- ¹¹⁰ *AČR: Parlament schválil mandát pro působení vojáků v zahraničních misích*, 3. 11. 2014. On-line: www.mise.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/parlament-schvalil-mandat-pro-pusobeni-vojaku-v-zahranicnich-misich--104200/.
- ¹¹¹ *V Afghánistánu končí bojová mise NATO a USA.* ČTK, 30. 12. 2014; srv. *ISAF má zájem o pokračování české mise v Afghánistánu v roce 2015.* ČTK, 22. 6. 2014.
- ¹¹² *Talibán 13 let po svržení údajně ovládá asi polovinu Afghánistánu.* ČTK, 8. 7. 2014.
- ¹¹³ *Zeman je na návštěvě u českých vojáků v Afghánistánu.* ČTK, 25. 1. 2014.
- ¹¹⁴ *Ministr obrany Stropnický navštívil v Afghánistánu české vojáky.* ČTK, 18. 7. 2014.
- ¹¹⁵ *Generál Petr Pavel o víkend navštívil vojáky v Afghánistánu.* ČTK, 7. 12. 2014; srv. *Stropnický navštívil české vojáky v Afghánistánu.* ČTK, 14. 12. 2014.
- ¹¹⁶ *Česká zbrojařská firma by mohla opravovat afghánské tanky.* ČTK, 14. 12. 2014.
- ¹¹⁷ *Biskupské konferenci se nelíbí odmítnutí syrských uprchlíků, op. cit.*